

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

16-17-MAY
2025-YIL

Google
Scholar

Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami – Jizzax: O'zMU Jizzax filiali, 2025-yil 16-17-may. 635-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma'ruza tezislari to'plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo'nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas'ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O'ralov A.I.

Tahrir hay'ati a'zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O'ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d. (PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., Tugalov I.X., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., tarix.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., b.f.f.d. (PhD) Soatov B.B., p.f.f.d. (PhD) Umarov X.A., f-m.f.f.d.(PhD) Almuratov F.M., p.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Jo'rayev M.M.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

MUNDARIJA

	<i>Kirish</i>	3
	1-sho'ba. Ta'lim tizimini takomillashtirish: dolzarb tendensiyalar va strategik yo'nalishlar	
1.	<i>N.R. Kayumova.</i> , Raqamli texnologiyalar asosida inklyuziv moslashuvchan ta'lim muhitining modelini shakllantirish konsepsiyasi	5
2.	<i>E. M. Mustafoyev.</i> Tasvirlarni tahlil qiluvchi sun'iy intellekt modellari	8
3.	<i>Sh.M. Pardayev., X.B. Xo'rozova., H.S. Soliyev.</i> Maktab o'quvchilarining individual shaxsiy ta'limiy natijalarini shakllantiruvchi baholash vositalarini rivojlantirish uchun didaktik shart-sharoitlar	11
4.	<i>A.A. Parmonov.</i> Innovatsion yondashuv ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirish omili sifatida	14
5.	<i>D.R. Najmiddinov.</i> Raqamli transformatsiya sharoitida turizm sohasida mutaxassislarining professional kompetensiyalarini shakllantirish metodikasini takomillashtirish	19
6.	<i>D.R. Najmiddinov.</i> , Raqamli transformatsiya sharoitida iqtisodiy tarmoqlar mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari	21
7.	<i>D.SH. Ismatova.</i> Insoniyat sivilizatsiyasi taraqqiyotida rahbarlik mahorati va boshqaruvning tarixiy ildizlari	24
8.	<i>A. Abibullaev.</i> , Mediata'lim va kommunikatsiya.	27
9.	<i>G.B. Jumaniyazova.</i> , Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interdisiplinar yondashuv va pedagogik strategiyalar	29
10.	<i>M.A. Nishonova.</i> , Talabalar mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishda raqamli platformalarning roli	32
11.	<i>A.S. Qo'chqarova.</i> Maktab matematika fanida geogebra dasturidan foydalanish orqali ta'lim tizimini takomillashtirish	36
12.	<i>Z.R. Sulaymanov.</i> , Masofaviy ta'limning rivojlanish tendensiyalari va moslashuvchan texnologiyalar konsepsiyasi	38
13.	<i>A.A. Parmonov, U.R. Xabiyev.</i> , Talabalar uchun kelajakni qurish: oliy ta'lim, xorijiy til ko'nikmalari va amaliy tajribaning ahamiyati	42
14.	<i>Vishnyakova E.A.</i> , The development of foreign language listening skills with the help of internet services	44
15.	<i>T.B. Дроздова.</i> , Основные принципы и базовый алгоритм создания учебного комикса при обучении иностранному языку	47
16.	<i>Конистерова Е.А.</i> , Коммуникативная стратегия взаимодействия как часть содержания обучения иностранному языку в вузе	50
17.	<i>Ю.Н. Неудихина.</i> , Искусственный интеллект в академическом письме: за и против	53
18.	<i>L.S. Obukhova.</i> , Artificial intelligence technologies in french lessons at the university	56
19.	<i>Я.С. Сапарский., В.И. Кудинова.</i> Повышение мотивации к	58

rivojlanishi, shaxsiy qadriyatlarning shakllanishi va subyektiv tajriba orttirish hamda subyektiv pozitsiyani rivojlantirish uchun zarur shartlarni yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Pardayev, S. M. (2023). Possibilities of using digital platforms for assessing individual educational achievements of students. *Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595)*, 3(10).
2. Pardayev, S. (2023). USE of pedagogical, information and communication technologies in effective organization of the educational process. *Journal of Foreign Languages and Linguistics*, 6(2).
3. Mavlyanovna, K. S., Ogli, O. A. A., Ulashovich, T. F., Karshiboevich, S. S., & Mamasharipovich, P. S. (2021). An Integrated Approach To Information Technology Training In Non-Specialised Education. *Int. J. of Aquatic Science*, 12(3), 813-819.
4. Pardayev Sherzod Mamasharipovich. (2023). Modern approaches to the assessment of individual learning results of students. qokon university newsletter, 9(9), 193–196. <https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.870>
5. Шерзод Мамашарипович Пардаев. (2023). ПОРТФОЛИО КАК ФОРМА ОЦЕНКИ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ. volume 8 issue 7 2023 pages 31-41. <https://journalofresearch.eu/index.php/jreu/article/view/1086>.

INNOVATION YONDASHUV TA'LIM-TARBIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA

PhD. dots. Parmonov Abdutolib Abduvahob o'g'li
O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
pabdutolib@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi ta'limda an'anaviy va innovatsion yondashuvlar solishtirilib, ularning bo'lajak muhandislarning umumtexnik kompetentligini shakllantirish va rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarning mazmuni ochib beriladi.

Kalit so'zlar. an'anaviy yondashuv, innovatsion yondashuv, umumtexnik kompetentlik, STEAM ta'lim, loyiha asosidagi ta'lim, raqamli texnologiyalar, muhandislik fikrlash.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim strategik yo'nalishga aylangan. Xususan, texnik soha bo'yicha tahsil olayotgan talabalarni umumtexnik kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish zamonaviy o'qitish texnologiyalarini qo'llashni talab etadi. Bunda innovatsion yondashuvlar - talabning texnik tafakkuri, amaliy ko'nikmalari va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Talabalarning umumtexnik kompetentligini shakllantirishda qanday ta'lim yondashuvi afzal ekani dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Bugungi kunga kelib ta'lim, ijtimoiy, iqtisodiy, umuman barcha sohaslar asta-sekinlik bilan raqamli iqtisodiyotga o'tkazilmoqda. Bulardan eng asosiysi ta'lim sohasini yaqqol misol qilib keltirishimiz mumkin. Chunki ta'lim tizimi kundan kunga yangilanib turishi lozim. Sababi shundaki, zamonaviy yondashuvlar asosida qurilgan darslar hech qaysi o'quvchining diqqatidan chetda qolmaydi [1]. Bizga ma'lumki, an'anaviy ta'lim yondashuvida o'qituvchi markaziy ro'l o'ynaydi va qat'iy tartibga ega hamda bilimlarning tayyor holatda uzatilishiga asoslangan model qo'llaniladi (1-rasm).

1-rasm. An'anaviy yondashuvning o'ziga xususiyatlari

Ushbu yondashuvning ijobiy jihati shundaki, u nazariy bilimlarni chuqur o'zlashtirishga imkon beradi. Biroq, texnik yo'nalishdagi talabalarda zarur amaliy ko'nikmalar, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, jamoaviy ishlash, yangi texnologiyalar bilan ishlash kabi kompetensiyalarni shakllantirishda samarasiz bo'lishi mumkin. Bugungi davrda axborot raqamli texnologiyalariga oid bilimlarga ega bo'lmay turib zarur ko'nikma va malakalarni shakllantirib bo'lmaydi. Talabalarda zaruriy bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari ularni keyingi hayotga tayyorligining bosh mezonini hisoblanadi. Bu sharoitda zamonaviy ta'limning maqsad va vazifalari ham o'zgarib boryapti, an'anaviy ta'lim yondashuvidan bugungi asr yondashuviga, ya'ni shaxsga yo'naltirilgan ta'limga o'tilmoqda. Bunday ta'lim yondashuvining asosida talaba-yoshlar shaxsining to'la rivojlanishi, tez o'zgaruvchan hayotga har tomonlama tayyor bo'lishi, ularning mustaqil ravishda bilim olish ko'nikmalarini, ijodiy fikrlashini rivojlantirish, ulkan axborot makonida ma'lumotlarni tanqidiy nuqtai nazardan to'g'ri izlash, tanlab olish, ma'lumot ustida qayta ishlash, oldida turgan muammolarni nafaqat ko'ra bilish, balki ularni og'zaki ifodalash va hal eta olish yotadi [2].

Xorijiy olimlar J.S.Bruner[3], J.Dewey[4], P.Freire[5], L.S.Vygotsky[6], B.F.Skinner[7]lar an'anaviy ta'lim yondashuvi ko'proq avtoritar va o'qituvchi markazli model sifatida qaratiladi. U ko'p hollarda nazariy bilim berish, reproduktiv faoliyat, passiv o'rgatish, o'zaro muloqotning yo'qligi kabi xususiyatlar bilan tavsiflanadi.

Bu avlodni o'qitishda eskicha texnologiyalar (qora doska va oq bo'r)dan foydalanish ham mumkin emas. Qora doskani oqiga va bo'rni markerga o'zgartirish

hech narsani o'zgartirmaydi, ya'ni zamonaviy talabalarni bilim olishga va mehnat bozorida muvaffaqiyatga erishish ko'nikmalarini rivojlantirishga undash usuli bo'la olmaydi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan innovatsion ta'lim texnologiyalari va didaktik modellarni ommaviy va samarali qo'llash orqali ta'lim tizimini raqamli avlodga moslashtirish zamon talabi hisoblanadi[8].

Innovatsiya (inglizcha. innovationas - kiritilgan yangilik, ixtiro) - 1) texnika va texnologiya avlodlarini almashtirishni ta'minlash uchun iqtisodiyotga sarflangan mablag'lar; 2) ilmiy-texnika yutuqlari va ilg'or tajribalarga asoslangan texnika, texnologiya, boshqarish va mehnatni tashkil etish kabi sohalaridagi yangiliklar, shuningdek, ularning turli sohalar va faoliyat doiralarida qo'llanishi [9].

1-jadval

Innovatsion ta'lim yondashuvlarining umumtexnik fanlardagi qo'llanilishi

№	Yondashuv nomi	Asoschi olim	Qo'llash imkoniyati	Misollar
1	"Serious games" konsepsiyasi	Karl Kapp (Bloomsburg Univ.)	- O'yin shaklidagi topshiriqlar orqali murakkab tushunchalarni o'rganish. - Interaktiv o'yinlar orqali bilimni mustahkamlash.	"Quvvat va energiya" mavzusida virtual o'yin. - Kuchlanish-deformatsiya diagrammasi asosida "virtual test" o'yini.
2	Guruhiy o'rganish samaradorligi	Barbara Oakley	- Kichik guruhlarda loyiha va laboratoriya ishlari. - Birgalikda muammoli savollarni tahlil qilish.	- Mashina detallarini loyihalash guruh ishi. - Real sanoat muammosini "case-study" asosida yechish.
3	STEMda faol o'qitish	Richard Felder & Rebecca Brent	- Faoliyatga asoslangan topshiriqlar. - Darsda interaktiv ishtirok va mustaqil fikrlashni rag'batlantirish.	- Dars boshida viktorina, o'rtasida "Stop & Think", oxirida refleksiya. - Kuchlar muvozanatini doskada hisoblash va taqqoslash.
4	"Peer Instruction" yondashuvi	Eric Mazur (Harvard Univ.)	- Talabalar o'zaro fikr almashadi, savollar muhokama qilinadi. - Tanqidiy fikrlash va tushunishni chuqurlashtirish.	"Nyutonning ikkinchi qonuni"ga oid savolni avval individual, keyin juftlikda tahlil qilish.
5	Innovatsion va an'anaviy usullar uyg'unligi	Umumiy yondashuv	- Ma'ruza + interaktiv topshiriqlar + loyiha ishlari. - Talabani har tomonlama faol ta'limga jalb qilish.	- Ma'ruzani animatsion video bilan takrorlash. - So'ng "konstruktiv bahs" orqali yangi mavzuni o'rganish.

Barbara Oakley esa texnik fanlarni o'zlashtirishda guruhli faoliyatning o'quv samaradorligiga ta'sirini o'rganib, birgalikda ishlash orqali murakkab kontsepsiyalarni chuqurroq anglash mumkinligini ko'rsatgan [10].

Richard M. Felder va Rebecca Brent tomonidan esa STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) yo'nalishlarida faol o'qitish usullari, kurs dizaynini takomillashtirish, baholash mezonlarini aniq belgilash hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan [11].

Ta'lim jarayonini amalga oshirishda qo'llanilgan yangi texnologiyalar va zamonaviy metodlar o'quvchilarni yangi bilimlarni o'zlashtirishga undaydi desak adashmagan bo'lamiz. An'anaviy va innovatsion ta'limning birgalikdagi uyg'unligi, ta'lim sifatining yaxshilanishiga keng imkoniyat yaratadi.

Yuqorida keltirilgan tadqiqotlarga asoslanib, umumtexnik fanlarga "innovatsion ta'lim" yondashuvlarini qanday samarali qo'llash mumkinligini quyidagi 1-jadvalda ko'rib o'tishimiz va ilmiy-nazariy asoslangan yondashuvlarni taklif qilish mumkin:

2-jadval

An'anaviy va innovatsion yondashuvlarning solishtirma jadvali

Yondashuv	Yutuqlar	Kamchiliklar
An'anaviy	Mustahkam bilim asoslari yaratadi.	Talabalarni faqat nazariy bilimlar bilan cheklaydi.
	O'qituvchi tomonidan nazorat kuchli, o'quv jarayoni tartibga solingan.	Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda cheklovlar mavjud.
	Tushunish va qabul qilish jarayoni aniq, strukturalangan.	O'quvchilarning kreativ fikrlashini cheklaydi.
	Tez va oson baholash imkoniyatlari mavjud (yaxshi o'lchov tizimi).	Darslar repetitiv va monoton bo'lishi mumkin.
	Tajribali o'qituvchilar tomonidan amalga oshiriladi.	Talabalarining o'zlashtirish darajasi individual farqlarni hisobga olmaydi.
Innovatsion	1. Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor qaratadi.	Resurslar va vaqt talablari yuqori bo'lishi mumkin.
	2. O'quvchilarning kreativligi va mustaqilliklarini oshiradi.	An'anaviy baholash tizimiga qaraganda murakkabroq baholash mexanizmlari kerak.
	3. Yangi texnologiyalar va metodikalar bilan o'quv jarayonini boyitadi.	Barcha talabalarda texnologiyalarni qo'llay olish darajasi bir xil emas.
	4. Talabalarni amaliyotga yo'naltiradi, real hayot vazifalariga tayyorlaydi.	Innovatsion usullarni joriy etish uchun o'qituvchilarni tayyorlash zarur.
	5. O'quvchilarning o'zini o'zi boshqarish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.	Talabalar uchun murakkab va qiyin bo'lishi mumkin, ba'zan o'zlashtirish qiyin.

Yuqorida keltirilgan xorijiy tadqiqotchilarning ilmiy izlanishlari innovatsion yondashuvning mohiyatini chuqurroq anglashga yordam beradi. Umuman olganda, innovatsion yondashuvlar - bu an'anaviy ta'lim uslublarini zamonaviy texnologiyalar, psixologik-pedagogik yangiliklar, o'quvchilarning individual xususiyatlari va jamiyat talablariga mos holda qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish jarayonidir. Bunday yondashuvlar 2-rasmda keltirilgan xususiyatlari bilan ajralib turadi.

An'anaviy va innovatsion yondashuvlar asosida ta'limni tahlil qilish asosida 2-jadvalda har ikki yondashuvning yutuqlari va kamchiliklari keltirilgan:

Xulosa va tavsiyalar. umumtexnik fanlar bo'yicha ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etish – bu nafaqat zamonaviy bilimlarni berish, balki talabalarni mustaqil fikrlovchi, muammolarni tahlil eta oluvchi va jamoaviy ishlashga layoqatli mutaxassis sifatida shakllantirish yo'lidir.

Umumtexnik fanlar o'qitilishida loyiha asosida o'qitish, interaktiv o'yinlar va muammoga yo'naltirilgan ta'lim usullarini muntazam joriy etish, o'qituvchilar uchun zamonaviy innovatsion yondashuvlar bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish, ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, talabalar faol ishtirokini rag'batlantiruvchi baholash tizimini yaratish, har bir ta'lim muassasasi o'z texnik bazasini boyitib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'quv jarayoniga keng joriy etish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nuriddinov, A. (2025). Ta'limga tizimiga zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar. B Yangi O'zbekiston Pedagoglari Axborotnomasi (T. 3, Выпуск 3, cc. 66–68). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15128846>
2. Xudayberdiyev, A. (2023). Talabalarining mediasavodxonlik va axborot madaniyatini shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning o'rni. Ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar: ilg'or xorijiy tajribalar va rivojlanish istiqbollari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari, 73-76.
3. Bruner, J. S. (1960). The Process of Education. Harvard University Press.
4. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
5. Freire, P. (1970). Pedagogy of the Oppressed. New York: Herder and Herder.
6. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Skinner, B. F. (1954). The Science of Learning and the Art of Teaching. Harvard Educational Review, 24(2), 86–97.
8. Parmonov, A. (2022). Talabalarga zamonaviy ta'limni raqamli texnologiyalar yordamida berishning pedagogik zarurati. Современные инновационные исследования актуальные проблемы и развитие тенденции: решения и перспективы, 1(1), 202–204. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/zitdmrt/article/view/5152>
9. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. Birinchi jild. 199-b. Toshkent.: 2000.
10. Oakley, B. (2003). Coping with hitchhikers and couch potatoes on teams. Journal of Student Centered Learning, 1(1), 9–13.

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM SOHASIDA MUTAXASSISLARNING PROFESSIONAL KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Najmiddinov Dilshod Rafiddin o'g'li